

DE VERKIEZING VAN DE GEMEENTE

Karl
Barth **De**
verkiezing
van de
gemeente

Kirchliche Dogmatik § 34

Vertaald en bezorgd door
Wessel H. ten Boom

UITGEVERIJ BOEKENCENTRUM
ZOETERMEER

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council® (FSC®) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

ISBN 978 90 239 7064 4

NUR 700

Boekverzorging Anton Sinke, www.studioantonsinke.nl

© 2016 Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer

www.uitgeverijboekencentrum.nl

Alle rechten voorbehouden

INHOUD

Woord vooraf	7
Leeswijzer	9
<i>De verkiezing van de gemeente</i>	13
1. Israël en de kerk	13
Romeinen 9:1-5	21
2. Het gericht en de ontferming van God	27
Romeinen 9:6-29	36
3. De gehoorde en de geloofde belofte van God	63
Romeinen 9:30 – 10	71
4. De mens die vergaat en de mens die komt	99
Romeinen 11	107
Annotaties	159
Nawoord: Kerk en Israël, een solidariteit die pijn doet	175
Register op bijbelplaatsen	193
Register op namen	197
Literatuur	199

WOORD VOORAF

De tekst van Karl Barth die de lezer in dit boek vindt, is een omstreden deel dogmatiek, die ook bij zogenaamde ‘barthianen’ de nodige vragen heeft opgeroepen. Ik heb deze tekst in het Nederlands vertaald in de hoop dat zij het inmiddels wat verflauwde gesprek rondom kerk en Israël nieuw leven inblaast.

De tekst omvat § 34 uit Barths grote, maar onvoltooid¹ gebleven *Kirchliche Dogmatik* (KD), waarvan de dertien delen successievelijk tussen 1932 en 1967 verschenen. Die paragraaf, met als titel *De verkiezing van de gemeente*, is geheel gewijd aan de verhouding van kerk en Israël en maakt onderdeel uit van Barths leer van de verkiezing, die samen met de leer van Gods gebod in 1942 verscheen in KD II/2. Omstreden is deze paragraaf vanwege de manier waarop Barth kerk en Israël in absolute termen tegenover elkaar plaatst, en zij beide hun eigen lichte dan wel donkere partij spelen. Een problematiek die verwant is aan het vraagstuk van ‘geloof en religie’ uit § 17 van de KD, die enkele jaren geleden in vertaling van de hand van E.P. Meijering is uitgebracht.² In het nawoord, waarin ik inga op de actualiteit van § 34, komt deze problematiek uitgebreid aan bod. Voor verdere oriëntatie en een verantwoording van de vertaling verwijs ik naar de leeswijzer hierna.

Ik dank Dr G.C. den Hertog, Dr E.P. Meijering en Dr R.H. Reeling Brouwer. Zonder hun deelname zou dit boek er anders hebben uitgezien. Meijering toonde zich onmiddellijk bereid om mijn vertaling grondig door te nemen en wees op de nodige fouten en onvolkomenheden. Den Hertog heeft in een later stadium mij van behulpzame adviezen en commentaar voorzien, evenals Reeling Brouwer, die het geheel nog eens met toewijding en akribie heeft doorgenomen. Barth vertalen heeft iets van monnikenwerk. Maar dat is niet altijd een eenzaam werk.

¹ Barth heeft zijn verzoeningsleer niet meer kunnen afronden en is aan de voorgenomen leer van de verlossing niet toegekomen.

² Karl Barth, *Religie is ongelooft. Vertaling, nawoord & annotaties Eginhard Meijering*, Amsterdam: Boom 2011. Van de KD zijn nu § 17 en § 34 integraal vertaald.

Ik hoop dat het boek dat nu op tafel ligt de lezer hetzelfde mag bijbrengen als wat ik tijdens mijn vertaling steeds indringender heb ervaren: § 34 is een gecompliceerde, maar grootse tekst waarin Barth tot het uiterste gaat om Israël en de kerk te begrijpen in hun noodlottig uiteengaan, als een vorm van – uiteindelijk onbegrijpelijke – solidariteit die niet rust in onze, maar in Gods verkiezing. Dat opnieuw te ontdekken lijkt mij in deze dagen van toenemende verwijdering tussen kerk en Israël geen overbodige luxe.

Didam, november 2015,

Wessel ten Boom

LEESWIJZER

Hoofdstuk van dit boek vormt § 34 uit de KD, *De verkiezing van de gemeente*. Ter verheldering zijn daarnaast vier ‘neventeksten’ toegevoegd.

- Voetnoten zijn opgenomen voor de directe begripsverheldering van de vertaling.
- Deze leeswijzer biedt als eerste oriëntatie informatie over achtergrond, ontstaan en inhoud van deze paragraaf binnen de context van Barths theologie en tevens een verantwoording van mijn werkwijze.
- Annotaties in de vorm van eindnoten geven relevante informatie over de historische of dogmatische achtergrond van bepaalde passages. In beperkte mate wordt hierbij via de stem van anderen ook het gesprek met Barth gevoerd, niet om beslissingen te forceren, maar om Barths positie reliëf te geven. De vraag in hoeverre Barth Paulus recht doet gaat deze vertaling te buiten en stippen we dus slechts zijdelings aan.
- In een nawoord schets ik de receptiegeschiedenis van § 34 binnen de met name Nederlandse context en probeer ik de problematiek van deze tekst te begrijpen. Ik eindig met de vraag hoe wij na Barth verder moeten theologiseren, in het besef dat de solidariteit tussen kerk en Israël die in deze verkiezingsleer opklinkt geen gemakkelijke is.

Ontstaan, achtergrond en inhoud van § 34

De stof van *De verkiezing van de gemeente* gaat terug op colleges die Barth waarschijnlijk tijdens het ‘Sommersemester’ van 1940 heeft gegeven. Tussen 1937 en 1942 – in de schaduw van het nationaal-socialisme en zijn ‘nieuwe Europese orde’ – gaf Barth colleges over de godsleer, die (na de eerdere leer van het Woord, KD I/1 en I/2) in resp. 1940 (KD II/1) en 1942 (KD II/2) zijn definitieve vorm heeft gevonden. Deze godsleer omvat vier hoofdstukken: de kennis van God, de werkelijkheid van God, Gods verkiezing en Gods gebod. *De verkiezing van de gemeente*, § 34, maakt onderdeel uit van hoofdstuk 7¹ over Gods verkiezing.

Binnen de vier paragrafen van dit hoofdstuk 7 (32-35) neemt § 34 een bijzondere plaats in. Hij handelt over de verkiezing van de gemeente van God, die bestaat uit Israël en de kerk. Deze verkiezing wordt voorafgegaan

¹ Barth nummert zowel zijn hoofdstukken als zijn paragrafen van KD I/1 tot en met IV/3 door.

door de verkiezing van Jezus Christus (§ 33), maar gaat zelf vooraf aan de verkiezing van de enkeling (§ 35). Tussen Christus en de verkiezing van de enkeling staan dus Israël en de kerk, door God verkozen tot twee gestalten van zijn ene gemeente. Barth slaat hiermee een nieuwe weg in ten opzichte van het eerdere denken over verkiezing, zoals we dat met name kennen uit de calvinistische dogmatiek met zijn ‘dubbele predestinatie’. Niet alleen omdat hij vanuit het oogpunt van de verkiezing voorrang geeft aan de gemeente boven de enkeling, maar ook omdat Israël en de kerk hier verschijnen als twee aparte grootheden die beide delen in de ene verkiezing *zonder historisch tot elkaar te worden herleid*. Barth definieert Israël als ‘het zich tegen zijn verkiezing verzettende volk van de Joden’, en de kerk als ‘de op grond van haar verkiezing geroepen vergadering uit Joden en heidenen’. In dat principieel van elkaar verschillen vormen Israël en de kerk de ene gemeente van God, waarbij de kerk noodzakelijk op dat ‘andere Israël’² is aangewezen. In vier ronden werkt Barth dit uit, en laat zijn dogmatische gedachten daarbij in zijn beroemde ‘kleine letters’ vergezeld gaan door een voortgaande uitleg van hoofdstuk 9-11 van Paulus’ Brief aan de Romeinen. Na de beide *Römerbriefe* uit 1919 en 1922 biedt Barth daarmee een derde lezing van Paulus’ brief. Het behoort nu tot de ‘opwindendste’ kenmerken van deze tekst dat Barths eerdere exegetische beslissingen hem binnen deze nieuwe context van een zelfstandig Israël drijven tot een niet-klassieke ‘vleselijke’ uitleg van het ‘gans Israël’ uit Rom. 11:26. Na de *Römerbrief* uit 1922 dient het probleem van de (heils)geschiedenis zich weer onontkoombaar aan. Uit de annotaties over de kerkstrijd wordt duidelijk hoezeer deze exegetische beslissing over Israël voor Barth de hoeksteen vormde in zijn strijd in de Bekenkende Kirche en het Zwitserse ‘Hilfswerk’.

Barth wijkt in hoofdzaak af van de klassieke uitverkiezingsleer doordat hij de ‘dubbele predestinatie’, dus de verkiezing tot heil én onheil, verrassend betreft op Jezus Christus. In Hem heeft God het oordeel over ons, dus onze verwerping, van ons genomen en zelf gedragen. *Zelf* als enige de volkomen last van de dubbele uitverkiezing te dragen is dus Gods eigenlijke verkiezing, de verkiezing van Christus, waardoor in Hem allen tot heil zijn verkozen. Deze verkiezing, die in § 33 wordt behandeld, gaat dan ook aan elke andere verkiezing vooraf. Er zijn goede gronden om te stellen dat § 33 daarmee het hart vormt van heel Barths dogmatisch project. Al blijven we misschien dichter bij zijn theologie, die na het aanvankelijk expressionisme van zijn *Römerbrief* de wending naar een ‘nieuwe zakelijkheid’ heeft ondergaan, om hier niet van ‘hart’ maar ‘machinekamer’ te spreken. Dat Israël en de kerk nu ook onmiddellijk in deze kamer worden gesitueerd, om als de ene gemeente van God de twee zijden van deze dubbele uitverkiezing van

² Vgl. Barth, 135, 136.

Christus als het ware nog eens *uit te beelden*³, vormt wellicht toch de meest opvallende beslissing van § 34. Dat Barth als gereformeerd theoloog het leerstuk van de verkiezing een centrale plaats geeft, mag geen verbazing wekken, de wijze waarop hij dat doet wel. Hoezeer ze ook tot één gemeente horen, Barth houdt Israël en de kerk strikt uiteen omdat ze ertoe zijn geroepen om in een eigen rol te getuigen van de dynamiek van de verkiezing van Jezus Christus. Niet, zoals gebruikelijk, op het vlak van de geschiedenis en hun historische ‘aflossing’, maar veeleer in een dialectisch samenhangen, worden Israël en de kerk hier dogmatisch gewaardeerd. Dit alles heeft enigszins het effect van een Millet die wordt ingeruild voor een Picasso, of Mendelssohn voor Schönberg. De meeste vragen die § 34 heeft opgeroepen, hebben met deze perspectiefwisseling te maken.

KD II/2 verscheen in 1942, toen de systematische moord op zes miljoen Joden in gang werd gezet. Het is de vraag of § 34 hiertegen bestand is. Barth schrijft dingen over Joden die naar onze huidige maatstaven antisemitisch zijn – en dat uiterekend in de godsleer. En dat uiterekend Karl Barth, die verre van een mensenschuwe studeerkamergeleerde was, maar zelf actief betrokken bij het redden van Joden uit de klauwen van Hitler.⁴ Dat alles maakt het lezen van deze tekst soms tot een pijnlijke en vervreemdende ervaring. Tegelijkertijd bestaan er weinig andere dogmatische teksten waarin er van zo een principiële en consequente solidariteit tussen kerk en Israël sprake is als juist deze. Dat samengaan vormt in zekere zin het ‘geheim’ van deze tekst, waar men al lezende steeds weer binnentrokken wordt. Maar het kan geen kwaad ook eens te blijven staan en zagezegd buiten de wacht te betrekken.

Verantwoording

De vertaling is gebaseerd op *Die kirchliche Dogmatik* II/2, Evangelischer Verlag A.G. Zollikon, Zürich 1948 (3), pp. 215-336. Duidelijke fouten in de tekst heb ik overeenkomstig de latere *Studienausgabe* van de KD stilzwijgend verbeterd. De Engelse vertaling Karl Barth, *Church Dogmatics II,2*, par 34-35, Clark 2009, heeft mij bij enkele passages verder geholpen. De bijbel-

³ Het woord ‘darstellen’ (dat in § 34 veelvuldig voorkomt) stelt de vertaler voor grote problemen. Zie hiervoor Mark Wildschut, in de ‘noot van de vertaler’ op p. 113 van Hans-Georg Gadamer, *Waarheid en methode*, Vantilt 2014. Gezien de twee rollen die kerk en Israël moeten spelen in het ene ‘theatrum Dei gloriae’, vertalen we ‘darstellen’ hier consequent met ‘uitbeelden’.

⁴ Barths rol ten aanzien van de Joden in de Duitse kerkstrijd is onderwerp van debat. Hét boek over Barth en de Joden om hem ‘van binnenuit’ te begrijpen is Eberhard Busch, *Unter dem Bogen des einen Bundes. Karl Barth und die Juden 1933-1945*, Neukirchen-Vluyn: Neukirchener 1996, met daarin ook uitgebreid aandacht voor § 34 in hoofdstuk XIII en XIV. Barths breuk met de Duitse ‘Bekennende Kirche’ laat zich goed documenteren aan de hand van Karl Barth, *Eine Schweizer Stimme. 1938-1945*, Zürich: EVZ 1945.

citaten die Barth geeft heb ik direct in het Nederlands vertaald omdat zij nauw aansluiten bij zijn betoog. Opvallende afwijkingen van de bij ons gangbare verzen laten zich verklaren door Barths taalveld (Luther!) en de eigen beslissingen die hij daarbinnen neemt, alsmede zijn gebruik van oudere tekstuitgaven van de Griekse tekst door Nestle-Aland. Ik dank Dr Peter Zocher van het Karl Barth-Archiv in Bazel voor zijn informatie op dit gebied. Waar ik zelfstandig verwees naar de Schrift, is meestal gebruik gemaakt van de NBG-vertaling 1951.

Tot slot nog iets over het vertalen. Barth is ook daarin een goede leerling van Paulus dat hij in lange zinnen schrijft, waarin zijn dialectische denkstijl meerdere wendingen maakt om de gedachte, en daarmee de zaak, bij elkaar te houden. Dit noodzaakt hem tegelijk om gecomprimeerd te schrijven. Maar Barth drijft het, in zijn expressionistisch taalgebruik, ver. Zo heeft hij de gewoonte om meerdere, nogal eens tegengestelde hoofdwerkwoorden te laten bedienen door één hulpwerkwoord, dat soms ook nog eens een hoofdwerkwoord is. Ook kent hij het gebruik om nevenschikkende onderwerpen van één werkwoord in het enkelvoud te voorzien, dan wel het enkelvoudige onderwerp van zijn zin in meervoudsvormen te expliciteren, en ook dat alles onder één werkwoord in enkelvoud te scharen. Stijl en inhoud zijn één: we herkennen de denkfiguur dat elke nevenschikking, in deel en tegendeel, een onderschikking is. En: de vogel kan slechts in zijn vlucht worden gevangen. Het Duits kan dit soort lange gedachtenbogen beter aan dan het Nederlands omdat bij ons het hulpwerkwoord (steeds) meer vooropgaat. Dit brengt de vertaler er vanzelf toe om de zinnen van Barth door middel van voegwoorden uiteen te leggen, er dan wel in te knippen. Om de kracht en vaart van zijn gedachten zoveel mogelijk recht te doen heb ik dit waar mogelijk echter beperkt. Ik hoop dat de lezer er baat bij heeft. Voor het vertalen van Barth wijs ik verder naar het interview met Mark Wildschut, de vertaler van Barths *De brief aan de Romeinen*, in 'In de Waagschaal' 38/4-5 (mrt/april 2009).

§ 34

DE VERKIEZING VAN DE GEMEENTE

Gods keuze van genade¹ is de verkiezing van Jezus Christus.⁵ Deze verkiezing betekent tegelijk de eeuwige verkiezing van Gods ene gemeente. Door haar bestaan moet aan de gehele wereld worden getuigd van Jezus Christus, moet de gehele wereld tot geloof in Jezus Christus worden opgeroepen. Deze ene gemeente van God heeft twee gestalten: in de gestalte van Israël moet zij dienstbaar zijn aan de uitbeelding van het goddelijke *gericht*, in de gestalte van de kerk moet zij dienstbaar zijn aan de uitbeelding van de goddelijke *ontferming*. Als Israël is zij bestemd tot het *horen*, als kerk is zij bestemd tot het *geloven* van de tot de mens uitgegane belofte. De ene verkozen gemeente van God draagt dáár de gestalte van haar *vergaan*, hier de gestalte van haar *komen*.

1 | ISRAËL EN DE KERK

De verkiezing van de mens is zijn verkiezing in Jezus Christus: zo zeker als Jezus Christus het eeuwig levende begin van de mens en van de gehele schepping is. Verkiezen wil zeggen ‘in Hem’ verkiezen. En verkozen zijn wil zeggen ‘in Hem’ verkozen zijn. Er bestaat immers inderdaad nog een ‘ander’ verkiezen en verkozen zijn: niet naast, niet buiten, maar in de verkiezing van Jezus Christus besloten. We konden van die verkiezing van Jezus Christus op zichzelf en als zodanig al niet spreken, zonder ons ook voortdurend deze ‘andere’, reeds in haar besloten verkiezing voor ogen te houden. Gods prijs-gave van Zichzelf, waartoe Hij in zijn verkiezing heeft besloten, geldt immers, doordat zij materieel gezien de mens Jezus geldt, intentioneel gezien⁶ de door God geschapen en van God afgefallen mens op zichzelf en als zodanig. Naar deze mens, deze mensen in hun veelvoud, allen en ieder afzonderlijk, is in de mens Jezus Christus de eeuwige liefde van God toege-

⁵ In deze zin vat Barth de inhoud van de voorafgaande § 33 samen. In § 34 en § 35 volgen de ‘andere verkiezingen’ die hierin liggen besloten.

⁶ ‘teleologisch gesehen’.

keerd: en wel zo, dat in deze naam voor iedereen van deze liefde getuigd moet worden, dat zij in deze naam door iedereen geloofd moet worden. De weg van de verkiezende God is de weg van het getuigenis van Jezus, de weg van het geloof in Hem. Zo bestaat er, in zijn verkiezing besloten, ook 'andere' verkiezing: de verkiezing van de velen (van wie niemand uitgesloten is). Langs die weg treedt de verkiezende God hun tegemoet.

216 Maar nu heeft de heilige Schrift, waar we ons graag aan willen houden, in tegenstelling tot het klassieke kerkelijke leerstuk van de predestinatie niet zo een haast om zich met deze 'vele' in Jezus Christus verkozen mensen in hun enkelvoud en meervoud bezig te houden. Zeker doet zij dat ook (en wij zullen het ook niet mogen nalaten), maar ze richt haar blik (en we zullen haar ook daarin moeten volgen) vanuit de verkiezing van Jezus Christus juist niet direct tot de verkiezing van de individuele gelovige, maar eerst tot een verkiezing *in het midden*, een verkiezing die *bemiddelt*; een verkiezing waarvan het subject zeker God in Jezus Christus is en het speciale object zeker mensen zijn, maar deze mensen dan toch niet als individuele of vele privé-personen, maar als een door God in Jezus Christus verkozen *gemeenschap*. Een gemeenschap die van eeuwigheid her bestemd is tot een geheel eigen dienst, om zich hierin te bekwamen en haar uit te oefenen. Haar leven en haar functie is volgens de heilige Schrift het primaire voorwerp van die 'andere' verkiezing, die in de verkiezing van Jezus Christus is besloten. Pas vanuit haar gezien en met haar voor ogen kan dan ook naar behoren worden gesproken over de verkiezing van de individuele gelovigen (die de traditie wat al te ijverig als *het* probleem van het leerstuk van de predestinatie heeft behandeld). Om het voorwerp van deze 'andere' verkiezing aan te duiden kiezen wij voor het begrip van de *gemeente*, omdat dit begrip toereikend is voor zowel de werkelijkheid van Israël als die van de kerk en hen beide beslaat. De betekenis van het begrip is – om het hier slechts kort te schetsen – dit: de gemeente is die menselijke *gemeenschap* die voorlopig op speciale manier de natuurlijke en historische *omgeving* van de mens Jezus vormt. Het *speciale* van haar bestaat eruit dat zij door haar bestaan een getuigenis moet afleggen voor Hem ten overstaan van de gehele wereld en de gehele wereld tot geloof in Hem moet oproepen. Haar *voorlopigheid* bestaat eruit dat zij dankzij dit ambt en deze opdracht van haar boven zichzelf uitwijst naar de gemeenschap van alle mensen, ten overstaan van wie ze getuige en heraut is. De aldus te beschrijven gemeente vormt dus tot op zekere hoogte de *binnenste kring* van de 'andere' verkiezing die in en met de verkiezing van Jezus Christus heeft plaatsgevonden (en plaatsvindt!). Doordat zij aan de ene kant die speciale omgeving van de mens Jezus, die binnenste kring vormt, aan de andere kant echter zelf tot de wereld behoort, respectievelijk uit de wereld is verkozen en uit individuele mensen is samengesteld, is haar verkiezing gezien haar zending en functie inderdaad aan te duiden als een midden en iets dat bemiddelt: als een *midden*, voor zover ze

het midden vormt tussen de verkiezing van Jezus Christus (waarin zij is besloten) en de verkiezing van hen die in Hem hebben geloofd, geloven en zullen geloven – en als iets dat *bemiddelt*, voor zover de relatie tussen de verkiezing van Jezus Christus en de verkiezing van alle gelovigen (en omgekeerd!) door haar is bemiddeld en bepaald.

217 Er bestaat dus geen zelfstandige verkiezing van de gemeente. Alleen Joodse of klerikale fantasie en arrogantie zou de behoefte kunnen hebben om de gemeente in voorbijgaan aan Jezus Christus aan het begin van alle dingen te zetten. De roem van haar verkiezing kan altijd slechts de roem van Jezus Christus, de onbaatzuchtige roem van het getuigenis van Hem zijn. Waar de gemeente meer zou willen zijn dan zijn omgeving, waar ze meer zou willen dan bemiddelen, daar zou ze zeker haar verkiezing juist zijn vergeten en hebben verbeurd. En ook ten opzichte van de wereld kan het bestaan van de gemeente niet als doel in zich worden begrepen. Daartoe is zij uit de wereld verkozen: om aan de wereld de dienst te bewijzen die deze het meeste nodig heeft en die daaruit bestaat, dat zij aan haar getuigenis aflegt van Jezus Christus en haar oproept tot geloof in Hem. Ze zou haar verkiezing hebben vergeten en verbeurd, waar zij voor zichzelf zou bestaan en deze dienst zou nalaten, waar ze niet werkelijk zou bemiddelen. De binnenste kring is niets buiten de relatie tot de buitenste kring van de verkiezing die in Jezus Christus heeft plaatsgevonden (en plaatsvindt).

Op haar beurt is echter ook deze buitenste kring niets zonder die binnenste, is alle verkiezing die in Jezus Christus heeft plaatsgevonden en plaatsvindt bemiddeld, bepaald en begrensd door de verkiezing van de gemeente. Zij weerspiegelt in haar midden- en bemiddelend karakter het bestaan van de ene Middelaar Jezus Christus zelf. In haar speciaal-zijn ten opzichte van de wereld weerspiegelt zij evenzeer de vrijheid van de verkiezende God, als dat zij in haar dienst aan die wereld (en dus in de voorlopigheid van haar speciaal-zijn!) zijn liefde weerspiegelt. Alleen dankzij deze weerspiegeling komt het tot het getuigenis van Jezus Christus, tot de oproep tot het geloof in Hem en dus tot het geloof van de individuele verkozenen. Besloten in de verkiezing van de gemeente, dat wil zeggen: in de gemeente, door de gemeente (en dan onmiddellijk ook voor haar!), zijn dan ook deze individuen verkozen in en met de verkiezing van Jezus Christus. *Extra ecclesiam nulla salus*ⁱⁱ [Buiten de kerk is er geen heil]⁷! Die zin hoort al thuis in het leerstuk van de predestinatie, reeds in de godsleer.

Zoals nu de verkiezende God één is en de verkozen mens één is: Jezus, evenzo is ook de *gemeente*, als primair voorwerp van de verkiezing die in Jezus Christus heeft plaatsgevonden en plaatsvindt, *één*. Alles wat juist in

⁷ Toevoegingen in de tekst tussen vierkante haken stammen van de vertaler. Het betreft hier vertalingen uit het Grieks en het Latijn, en duidelijke, door Barth niet genoemde Schriftverwijzingen.

het licht van de goddelijke predestinatie over haar te zeggen is, zal moeten uitlopen op de beklemtoning van deze eenheid van haar. Maar nu hebben we immers juist de, aan de verkiezing in Jezus Christus gelijk te stellen, goddelijke predestinatie als een *dubbele* predestinatie moeten begrijpen: als de oorsprongshandeling van de vrije liefde van God, waarin Hij voor Zichzelf de gemeenschap met de mens en dus het ondergaan van het *gericht* kiest, maar voor de mens de gemeenschap met Zichzelf en dus de heerlijkheid van zijn *ontferming*.ⁱⁱⁱ Hij ordonneert de mens overeenkomstig de eerste kant van deze handeling tot het *horen* van zijn belofte, overeenkomstig de andere kant van dezelfde handeling tot het *geloven* daarin. Hij ordonneert hem daar tot een oude bestaansvorm, één die *vergaat*; hier tot een nieuwe bestaansvorm, één die *komt* (en blijft). Is nu de verkiezing van de gemeente besloten in de verkiezing van Jezus Christus, is zij in en met Jezus Christus voorwerp van die oorsprongshandeling van de vrije liefde van God, dan is er niets anders te verwachten dan dat wij ook in háár verkiezing op deze dubbele (en juist in haar dubbelheid ene!) richting van de eeuwige wil van God zullen stuiten. En dat is dan ook de stand van zaken waarmee we volgens de heilige Schrift werkelijk te maken hebben.

Wie en wat is Jezus Christus zelf in zijn verhouding tot de gemeente van God? We vinden hier reeds de eenheid en het verschil: Hij is de beloofde zoon van Abraham en van David, de Messias van *Israël*. En Hij is tegelijk het Hoofd en de Heer van de uit Joden en heidenen geroepen en verzamelde *kerk*. Als beide is Hij onlosmakelijk één. En Hij is als de ene onveranderlijk beide. Juist als de Heer van de *kerk* is Hij immers de Messias van Israël, en juist als de Messias van *Israël* is Hij immers de Heer van de kerk. Deze stand van zaken moet in wat hier volgt uit de doeken worden gedaan. We proberen allereerst tot een voorlopig overzicht te komen:

Jezus Christus is de *gekruisigde Messias van Israël*. Als zodanig is Hij de authentieke getuige van het gericht dat God op Zichzelf neemt, doordat Hij kiest voor de gemeenschap met de mens. Als zodanig is Hij de oorspronkelijke hoorder van de goddelijke belofte. Als zodanig is Hij degene die al lijdend begint met het genadige vergaan van de eerste menselijke gestalte. – Maar Hij is juist als de gekruisigde Messias van Israël ook *de heimelijke Heer van de kerk* die God sticht door deze prijsgeving van Zichzelf: om te leven uit zijn ontferming, om te geloven in zijn belofte, als de genadig komende (en blijvende) gestalte van zijn gemeente.

En Jezus Christus is *de opgestane Heer van de kerk*. Als zodanig is Hij de authentieke getuige van de ontferming waarin God zijn eigen heerlijkheid toekeert naar de mens, doordat Hij hem kiest tot gemeenschap met Zichzelf. Als zodanig is Hij het oerbeeld van hem die gelooft. Als zodanig is Hij degene die al triomferend begint met het genadige komen van de nieuwe gestalte van de mens. – Maar Hij is nu juist als de opgestane Heer van de kerk ook *de geopenbaarde Messias van Israël*, het Israël dat God door deze